

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علامه طباطبایی

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته حقوق بین الملل

موضوع

مشروعیت اقدامات عربستان سعودی و امارات متحده عربی در بحران بحرین از منظر حقوق بین الملل

استاد راهنما

جناب آقای دکتر سید مصطفی میرمحمدی عزیزی

استاد مشاور

جناب آقای دکتر سید قاسم زمانی

پژوهشگر

نعیمه سلیمی نژاد

شهریور ماه ۱۳۹۱

تقدیم به:

مردم مظلوم و آزادی خواه بحرین...

سپاس و قدردانی:

من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق...

با تشکر و سپاس از استاد دانشمند و پرمایه ام، جناب آقای دکتر سید مصطفی میرمحمدی عزیز؛

و با امتنان بی کران از مساعدت های بی شائبه ی استاد فرهیخته و ارجمندم، جناب آقای دکتر سید قاسم زمانی که از محضر پرفیض هر دو بزرگوار بهره ها برده ام؛

هم چنین با سپاس فراوان از پدر و مادر عزیز و فداکارم که همواره جرعه نوش جام تعلیم و تربیت و فضیلت و انسانیت آن ها بوده ام و نیز برادرخوبم که پیوسته دلگرم به حضور او بوده و هستم؛

با قدر دانی از همسر مهربانم که صبورانه و صادقانه در تمامی عرصه های زندگی یاری و همراهی ام می نماید؛

و با تقدیر از پدر و مادر بزرگوار همسرم که در سایه ی محبت های بی دریغشان نگارش این پایان نامه میسر گردید.

چکیده

پس از گذشت چند روز از خیزش مردمی اخیر در کشور بحرین، نیروهای نظامی این کشور پاسخ این اعتراضات مسالمت آمیز را با خشونت و شدت هر چه تمام تر دادند. ورود نیروهای نظامی عربستان سعودی و امارات متحده ی عربی، به درخواست پادشاه این کشور، نیز به نقض های حقوق بشری متعدد، جنایت علیه بشریت و نسل کشی علیه مردم بی دفاع بحرین دامن زد. هدف این پژوهش، اثبات عدم مشروعیت مداخله ی این دو کشور در بحران بحرین از منظر حقوق بین الملل است. به منظور اثبات این فرضیه، ابتدا کلیاتی تاریخی و سیاسی راجع به سرزمین بحرین، دخالت نظامی عربستان سعودی و امارات متحده ی عربی به عنوان اعضای شورای همکاری خلیج فارس و مواردی از نقض حقوق بشر، جنایت علیه بشریت و نسل کشی در بحرین مطرح گردید. پس از آن به بررسی تفصیلی مشروعیت یا عدم مشروعیت مداخله ی عربستان و امارات پرداخته و در نهایت مسئولیت جامعه ی بین المللی در قبال بحران بحرین، با نگاه ویژه به دکترین مسئولیت حمایت، بررسی گردید. نتایج به دست آمده از این پژوهش گویای این امر است که علی رغم مسئولیتی که بر دوش جامعه ی بین المللی در قبال این بحران وجود دارد، لکن تاکنون هیچ اقدام قابل توجهی در این راستا صورت نگرفته است. اما در پرتو دکترین مسئولیت حمایت می توان ساز و کارهای مناسبی برای حل بحران بحرین ارائه نمود.

کلیدواژه ها: بحرین، عربستان سعودی، امارات متحده ی عربی، مداخله، مسئولیت حمایت.

فهرست اجمالی مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	مقدمه
۸.....	فصل اول: کلیات
۹.....	۱-۱- آن چه باید در مورد بحرین بدانیم.....
۳۲.....	۱-۲- عربستان سعودی، امارات متحده ی عربی و شورای همکاری خلیج فارس.....
۴۹.....	۱-۳- قابلیت اعمال حقوق بشر در بحرین.....
۷۹.....	فصل دوم: مداخله ی عربستان و امارات در بحرین، مشروع یا نامشروع؟
۸۰.....	۱-۲- مداخله در بحرین تحت چه عنوان حقوقی قابل بررسی است؟
۹۵.....	فصل سوم: مسئولیت جامعه ی بین المللی در قبال بحرین
۹۶.....	۱-۳- دکترین مسئولیت حمایت و لزوم واکنش جامعه ی بین المللی.....
۱۱۹.....	۲-۳- قابلیت اعمال دکترین مسئولیت حمایت در بحرین.....
۱۳۱.....	نتیجه گیری.....
۱۳۵.....	منابع و مأخذ.....

فهرست تفصیلی مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱
فصل اول: کلیات	۸
۱-۱- آن چه باید در مورد بحرین بدانیم.....	۹
۱-۱-۱- پیشینه ی تاریخی سرزمین بحرین.....	۹
۱-۱-۱-۱- از سلسله ی هخامنشی تا قاجار.....	۹
۱-۱-۱-۲- سلسله ی پهلوی و جدایی بحرین از ایران.....	۱۱
۱-۱-۲- موقعیت جغرافیایی سرزمین بحرین.....	۱۷
۱-۱-۳- موقعیت استراتژیک سرزمین بحرین.....	۱۸
۱-۱-۴- جغرافیای انسانی سرزمین بحرین.....	۲۰
۱-۱-۴-۱- جمعیت.....	۲۰
۱-۱-۴-۲- اقوام و نژادها.....	۲۲
۱-۱-۵- جنبش های سیاسی و اجتماعی بحرین.....	۲۲
۱-۱-۵-۱- پیشینه.....	۲۲
۱-۱-۵-۲- انگیزه ها و اهداف در جنبش اسلامی بحرین.....	۲۶
۱-۱-۵-۳- گروه ها و رهبران سیاسی جنبش اسلامی بحرین.....	۲۸
۱-۱-۵-۴- پیامدهای مبارزه ی اسلامی مردم بحرین.....	۳۰
۱-۲- عربستان سعودی، امارات متحده ی عربی و شورای همکاری خلیج فارس.....	۳۲
۱-۲-۱- شورای همکاری خلیج فارس.....	۳۳
۱-۲-۱-۱- پیشینه.....	۳۳
۱-۲-۱-۲- نیروهای سپر جزیره.....	۳۶

۳۸عربستان سعودی-۱-۲-۲
۳۸پیشینه ی تاریخی عربستان سعودی-۱-۲-۲-۱
۴۳رابطه ی عربستان سعودی با بحرین-۱-۲-۲-۲
۴۵امارات متحده ی عربی-۱-۲-۳
۴۵پیشینه ی تاریخی امارات متحده ی عربی-۱-۲-۳-۱
۴۷روابط امارات متحده ی عربی و بحرین-۱-۲-۳-۲
۴۹قابلیت اعمال حقوق بشر در بحرین-۱-۳
۴۹نقض حقوق بشر در بحرین-۱-۳-۱
۴۹مفهوم حقوق بشر-۱-۳-۱-۱
۵۳مصادیق نقض حقوق بشر در بحرین-۱-۳-۱-۲
۷۱جنایت علیه بشریت در بحرین-۱-۳-۲
۷۱مفهوم جنایت علیه بشریت-۱-۳-۲-۱
۷۳مصادیق جنایت علیه بشریت در بحرین-۱-۳-۲-۲
۷۹	فصل دوم: مداخله ی عربستان و امارات در بحرین، مشروع یا نامشروع؟.....
۸۰۲-۱- مداخله در بحرین تحت چه عنوان حقوقی قابل بررسی است؟
۸۰۲-۱-۱- مفهوم مداخله
۸۱۲-۱-۲- مداخله در بحرین، مداخله ی بشردوستانه؟
۸۱۲-۱-۲-۱- مفهوم مداخله بشردوستانه
۸۲۲-۱-۲-۲- معیارها و اصول مداخله بشردوستانه
۸۴۲-۱-۲-۳- مشروعیت مداخله بشردوستانه با مجوز شورای امنیت
۸۵۲-۱-۲-۴- شرایط مشروعیت مداخله بشردوستانه یکجانبه
۸۷۲-۱-۳- مداخله با رضایت دولت پذیرنده

۸۸	۲-۱-۴- مداخله در چارچوب و تحت صلاحیت شورای همکاری خلیج فارس.....
۹۳	۲-۱-۵- معاونت در ارتکاب خلاف بین المللی.....
۹۵	فصل سوم: مسئولیت جامعه ی بین المللی در قبال بحران بحرین.....
۹۶	۳-۱- دکتربین مسئولیت حمایت و لزوم واکنش جامعه ی بین المللی.....
۹۶	۳-۱-۱- ظهور دکتربین مسئولیت حمایت.....
۱۰۰	۳-۱-۲- دیدگاه مدافعان دکتربین مسئولیت حمایت.....
۱۰۱	۳-۱-۳- دیدگاه منتقدین دکتربین مسئولیت حمایت.....
۱۰۳	۳-۱-۴- مفهوم دکتربین مسئولیت حمایت.....
۱۰۴	۳-۱-۴-۱- بازیگران دکتربین مسئولیت حمایت.....
۱۰۴	۳-۱-۴-۲- عناصر مولفه دکتربین مسئولیت حمایت.....
۱۰۸	۳-۱-۵- مبانی موضوعه ی دکتربین مسئولیت حمایت.....
۱۰۹	۳-۱-۵-۱- اقدامات دبیر ملل متحد.....
۱۰۹	۳-۱-۵-۲- اقدامات مجمع عمومی ملل متحد.....
۱۱۱	۳-۱-۵-۳- اقدامات شورای امنیت ملل متحد.....
۱۱۱	۳-۱-۶- اجرای دکتربین مسئولیت حمایت.....
۱۱۵	۳-۱-۶-۱- اصول حاکم بر اجرا.....
۱۱۲	۳-۱-۶-۲- چالش های اجرای دکتربین مسئولیت حمایت.....
۱۱۷	۳-۱-۶-۳- توصیه های ناظر بر بهبود اجرا.....
۱۱۹	۳-۲- قابلیت اعمال دکتربین مسئولیت حمایت در بحرین.....
۱۲۰	۳-۲-۱- مسئولیت پیشگیری.....
۱۲۰	۳-۲-۲- مسئولیت واکنش.....
۱۲۰	۳-۲-۲-۱- اقدامات مجمع عمومی و شورای امنیت در قبال نقض حقوق بشر در بحرین.....

۱۲۲ فشار دیپلماتیک.....۳-۲-۲-۲
۱۲۴ اعمال تحریم.....۳-۲-۲-۳
۱۲۶ اقدام به نفع عموم.....۳-۲-۲-۴
۱۲۶ ساز و کارهای قضایی.....۳-۲-۲-۵
۱۲۹ مداخله ی نظامی.....۳-۲-۲-۶
۱۳۰ مسئولیت بازسازی.....۳-۲-۳
۱۳۱ نتیجه گیری.....
۱۳۵ منابع و مآخذ.....

فهرست علائم اختصاری

ICC: International Criminal Court

دیوان بین المللی کیفری

ICISS: International Commission on Intervention and State Sovereignty

کمیسیون بین الملل درباره ی مداخله و حاکمیت دولت

UNEP: United Nations Environment Programme
برنامه محیط زیست ملل متحد

WTO: World Trade Organization

سازمان تجارت جهانی

PGCC: Persian Gulf Cooperati Council

شورای همکاری خلیج فارس

مقدمه

کشور کوچک بحرین تاریخ دیرینه ای دارد. این سرزمین قرن ها جزئی از خاک ایران بوده است. در سال ۱۷۸۳ م. آل خلیفه با بهره گیری از گرفتاری های دولت ایران، بر بحرین چنگ انداخت؛ در قرن نوزده با بریتانیا پیمان هایی بست و تحت الحمایه ی آن کشور شد و در ۱۹۷۱ به استقلال رسید استقلال یافته که به آرامی و با یک نظرخواهی کوتاه و کم دامنه زیر نظر نماینده ی دبیر کل سازمان ملل به دست آمد. از همان ابتدا تا کنون اقلیت سنی آل خلیفه بر اکثریت هفتاد درصدی شیعیان این سرزمین حکم رانده اند. با وجود محدودیت های مدنی و سیاسی و اقتصادی که طی سه دهه ی اخیر بر شیعیان بحرین تحمیل گردیده، لکن تمامی مردم بحرین اعم از شیعه و سنی نسبت به شرایط حاکم بر کشور معترض اند. نرخ بیکاری در بحرین ۱۵ درصد است که در میان کشورهای عرب حاشیه ی خلیج فارس بیشترین مقدار است. نخست وزیر بحرین، پرسابقه ترین نخست وزیر غیر منتخب جهان است.

در مجموع می توان گفت موقعیت جغرافیایی و ساختار جمعیتی - طایفه ای بحرین و نحوه ی برخورد حکومت های وقت با طوایف مختلف این کشور به ویژه شیعیان و خودکامگی حاکمان بحرین موجب گشته تا این کشور همواره آبستن اعتراض ها و انقلاب ها باشد. شاید ریشه های نخستین جنبش های سیاسی و اجتماعی بحرین بتوان از سال ۱۹۲۲ جستجو کرد.

اما ریشه ی خیزش مردمی اخیر بحرین را می توان از سال ۱۹۹۹ و پس از به قدرت رسیدن "حمد بن عیسی آل خلیفه" ردیابی کرد. در این دوره، بحرین شاهد دوره ای گذرا و موقت از آرامش بود، چون حمد قول انجام برخی اصلاحات از جمله آزادی زندانیان سیاسی را داده بود.

اما وقتی مردم بحرین دریافتند، این ها، وعده های دروغینی بیش نیستند، اوضاع کشور دوباره ملتهب

گردید.^۱

۱ محمد محسن حمیدی، "ناآرامی در بحرین، درخواست اصلاحات یا انقلاب؟"، مجله ی سیاسی-اقتصادی، (تهران: ش. ۲۸۴، ۱۳۹۰)، ص ۴۴.

در پی تغییر و تحولات جاری در جهان عرب که با سقوط رژیم های حاکم در مصر و تونس همراه بود، کشور بحرین نیز از ۱۴ فوریه ی سال جاری شاهد بروز دور جدیدی از اعتراضات بود. این خیزش با برگزاری تظاهراتی در میدان اللؤلؤة در منامه پایتخت این کشور به دعوت جنبش "جوانان ۱۴ فوریه" آغاز شد و به سرعت موج اعتراضات سراسر کشور را فراگرفت. در ۲۵ فوریه پادشاه بحرین طی اقداماتی سعی در فرونشاندن خشم مردم نمود، اما این اقدامات نتوانست خشم مردم بحرین را فرو بنشانند.^۱

در ۱۴ مارس، نیروهای سپر جزیره به درخواست پادشاه بحرین برای حفظ منافع استراتژیک این کشور وارد بحرین شدند که به شدت توسط معارضان بحرینی محکوم شد.^۲

حمله به منازل مسکونی، بازداشت های گسترده، کشتار معترضان و شکنجه ی متهمان بازداشت شده تنها بخشی از اقدامات غیرقانونی دولت بحرین و نیروهای موسوم به سپر جزیره- که عمدتاً نظامیان عربستان سعودی و امارات متحده ی عربی هستند- در سرکوب مردم بحرین به شمار می رود. بنا به اعلام دبیرکل انجمن حقوق بشر بحرین، در سال ۲۰۱۱ بیش از ۵۰ شهروند بحرینی کشته، صدها نفر مجروح، بیش از دو هزار نفر بازداشت و حداقل ۴هزار و ۵۰۰ نفر از کار اخراج شده‌اند.^۳

از سوی دیگر دولت بحرین مراکز مذهبی مخالفان سیاسی خود را، اعم از مساجد و حسینیه ها را، تخریب کرده و در دادگاه های نظامی پزشکان، دانشجویان و حتی زنان و کودکان را محاکمه می کند. این در حالیست که دولت منامه صدها کارگر و کارمند را بخاطر موضع گیری های سیاسی، از کار اخراج کرده است. البته وقوع این حوادث بعدها در گزارش ۲۳ نوامبر ۲۰۱۱ کمیته حقیقت یاب بحرین به ریاست محمود شریف بسیونی نیز تأیید شد. با این همه بحران انسانی بحرین هم چنان ادامه دارد و ورود و مداخله عربستان و امارات به عنوان معاونت در ارتکاب خلاف بین المللی، به این امر دامن زده است.

۱ محمد فرازمنند، "انتخابات پارلمانی بحرین"، ماهنامه ی رویدادها و تحلیل ها، (تهران: ش. ۲۵۰، ۱۳۸۹)، ص ۵۷.

۲ محمد محسن حمیدی، پیشین، ص ۴۵.

۳ بحرین در مسیر بدون بازگشت، در:

بنابراین ما هنوز شاهد نقض های حقوق بشری، جنایت علیه بشریت و نسل کشی در بحرین هستیم. تا کنون اقدامی از سوی شورای امنیت در راستای حل این بحران صورت نگرفته و این امر نشان از برخوردهای سیاسی دوگانه شورای امنیت در قبال تحولات اخیر کشورهای اسلامی-عربی دارد که از عمده دلایل آن، تزلزل جایگاه شورا و تصمیمات آن، تحت تأثیر مصالح قدرت‌ها و کشورهای صاحب حق و تو در این شورا است. مجمع عمومی نیز با بی تفاوتی هر چه تمام تر از کنار این فاجعه انسانی رد شده است. این در حالی است که این رکن سازمان ملل متحد در ۲ فوریه ۲۰۱۲ قطعنامه محکومیت رژیم اسد و نیز پیش نویس قطعنامه ارائه شده از سوی عربستان درباره تحولات سوریه را به تصویب رساند.

با این حال حمایت از مردمی که حقوق اساسی شان مورد تجاوز قرار می گیرد، رسالت جامعه ی بین المللی است. دکترین مسئولیت حمایت گویای این رسالت است.

مهم ترین مبانی موضوعه ی دکترین مسئولیت حمایت در بندهای ۱۳۸ تا ۱۴۰ اعلامیه ی نشست جهانی ۲۰۰۵ مطرح شد.

تدوین کنندگان گزارش مسئولیت حمایت در جمع بندی یافته های خود در صدد ارائه ی تعریفی دوباره از حاکمیت توام با مسئولیت برآمده اند. عقیده ی اصلی این است که در جامعه ی جهانی امروز، حاکمیت و ستفالیایی باید به سمت حاکمیت به مثابه مسئولیت سوق داده شود و این امر دلالت بر یک مسئولیت دوگانه دارد. در سطح داخلی، دولت مسئول برقراری امنیت برای شهروندان خود در تامین حقوق بشر آنان است و در سطح خارجی یعنی در برابر جامعه ی بین المللی هم این مسئولیت وجود دارد و این امر موجب رشد روزافزون و سریع قواعد و هنجارها، در زمینه ی حقوق بشر می باشد.^۱

1 Carlo Focarelli, "the responsibility to protect doctrine and humanitarian intervention, too many mbiguities for a working doctrine" *Journal of Conflict & Security*. (Oxford University, 2008).

2 Alical L. Banon, "the responsibility to protect, the un world summit and question of unilateralism", *the yale law journal*. 2006, p1157.

3 Responsibility to prevent

4 Responsibility to react

5 Responsibility to rebuild

بنابراین یک اجماع بین المللی وجود دارد که همان گونه که دولت ها به واسطه ی حاکمیت دارای حقوقی در عرصه ی بین المللی می باشند، در نتیجه در بردارنده ی مسئولیت هایی نیز می باشند.

پیامد این مسئولیت دوگانه این است که مداخله در موارد اضطراری که یک دولت قادر و یا مایل نیست از شهروندان خود حمایت به عمل آورد، مجاز خواهد بود. اصولاً این مداخله توسط شورای امنیت به دلیل وتوی اعضا نتواند اقدان لازم را به عمل آورد یا به هر ترتیبی قادر به اتخاذ تصمیم نباشد، اثبلاف دولت ها می تواند مفید واقع گردد. البته در صورتی که معیارهای دیگر تحقق یافته و از نظر افکار عمومی مشروع باشد.

مسئولیت حمایت شامل مسئولیت پیشگیری^۳، مسئولیت واکنش^۴ و مسئولیت بازسازی^۵ می باشد.

دکترین مسئولیت حمایت در راستای حمایت از حقوق و آزادی های اساسی بشر می تواند در بسیاری از مصادیق نقض این حقوق کارآمد باشد. یکی از این مصادیق بحران بحرین می باشد.

الف - سوال تحقیق

آیا از منظر حقوق بین الملل، اقدامات دولت های عربستان سعودی و امارات متحده ی عربی در بحرین مشروع قلمداد می شود؟

ب - فرضیه

از آن جا که دولت هاب عربستان سعودی و امارات متحده ی عربی به سرکوب مردم بحرین و نقض حقوق آن ها مبادرت ورزیده اند، اقدامات آن ها نامشروع و خلاف حقوق بین الملل قلمداد می گردد.

پ - سابقه ی پژوهش

از آن جا که چیری بیشتر از یک سال از بحران کنونی بحرین نمی گذرد، منابع و مطالب مرتبط تنها در حوزه ی مقالات و گزارشات و اخبار رویدادها یافت می شود. با توجه به این محدودیت نگارنده سعی می نماید مطالبی که مرتبط و متناسب با موضوع پایان نامه ی حاضر می باشد، گردآوری نموده و در خلال متن به آن ها ارجاع دهد. لکن در برخی موارد مانند بررسی موارد نقض حقوق بشر در بحرین، تا آنجا که بنده مطالعه نموده ام، تا کنون بررسی تفصیلی صورت نگرفته و یافته های این پژوهش مسبق به سابقه نیست.

در مورد موضوع مسئولیت حمایت مقالات انگلیسی کم نیستند. تعدادی کتاب هم در این زمینه به زبان انگلیسی تالیف گردیده است. لکن منابع فارسی با محدودیت بیشتری روبرو هستند. تعدادی مقاله و چند پایان نامه در این موضوع یافته ام. به عنوان مثال، بخشی از پایان نامه ی خانم الهام آخوندان، با عنوان "منازعه ی اسرائیل - فلسطین در پرتو دکترین مسئولیت حمایت" مطالب بسیار مفیدی در زمینه ی مسئولیت حمایت در اختیار بنده قرار داد.^۱

در رابطه با جایگاه دکترین مسئولیت حمایت در بحران کنونی بحرین تا کنون پژوهش مبسوط و یا پایان نامه ای ارائه نگردیده است. لذا نگارنده به تطبیق این دکترین با قضیه ی مذکور می پردازد.

ت- روش پژوهش

شیوه ی گردآوری اطلاعات و مطالب در این پژوهش، مطالعه ی آرشیوی و بررسی کتابخانه ای است و روش های تحقیق به کار گرفته شده در آن نیز به شکل تحلیلی - نظری و توصیفی می باشد.

ث- اهداف پژوهش

۱ الهام آخوندان، منازعه ی اسرائیل - فلسطین در پرتو دکترین مسئولیت حمایت، رساله برای اخذ درجه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی،

با توجه به بحرانی تر شدن وضعیت بحرین پس از ورود نظامیان عربستان سعودی و امارات متحده عربی و سکوت و حتی جواز در برابر این دخالت آشکار که منجر به نقض بسیاری از حقوق ملت بحرین، از جمله و مهم تر از همه، حق تعیین سرنوشت آنها گردیده، نگارنده بر این باور است که در چارچوب حقوق بین الملل می توان دولت های بحرین، عربستان و امارات را محکوم و خواستار دخالت جامعه ی بین المللی در حل این بحران شد.

ج - سازماندهی پژوهش

مطالب مندرج در پژوهش حاضر بر مبنای سه فصل طبقه بندی گردیده است. فصل اول به عنوان "کلیات" پژوهش، شامل سه قسمت می باشد.

ابتدا در قسمت اول، پیشینه تاریخی، موقعیت جغرافیایی و استراتژیک، جغرافیای انسانی و جنبش های سیاسی و اجتماعی بحرین مورد بررسی قرار می گیرد. قسمت دوم عربستان سعودی و امارات متحده عربی را به عنوان دو عضو شورای همکاری خلیج فارس مورد بحث قرار داده و روابط آن ها با کشور بحرین را تبیین می نماید. در قسمت سوم، به بررسی قابلیت اعمال حقوق بشر در بحرین پرداخته و نقض های حقوق بشری، جنایت علیه بشریت و نسل کشی در این کشور را به تفکیک بررسی می نمایم.

فصل دوم پژوهش، با عنوان "مداخله ی عربستان و امارات در بحرین، مشروع یا نامشروع؟" در پی پاسخ به این سوال است که مداخله در بحرین تحت چه عنوان حقوقی قابل بررسی است؟

برای یافتن پاسخ، چهار فرض مداخله ی بشردوستانه، مداخله با رضایت دولت پذیرنده، مداخله در چارچوب و تحت صلاحیت شورای همکاری خلیج فارس و معاونت در ارتکاب خلاف بین المللی بررسی شده و این نتیجه حاصل می شود که فرض مداخله بشردوستانه در مورد مداخله ی عربستان و امارات در بحرین مردود است. در مورد فرضیه ی مداخله با رضایت دولت پذیرنده باید گفت با حضور

عربستان سعودی و امارات متحده عربی، اصل عدم مداخله نقض نشده است. البته این بدان معناست که تنها ورود این نیروهای خارجی به بحرین قانونی است، لکن این دولت ها به عنوان ناقضان حقوق بشر مسئولیت دارند. فرض سوم هم مردود و در نهایت معاونت در ارتکاب خلاف بین المللی پذیرفته می شود.

فصل سوم با عنوان "مسئولیت جامعه ی بین المللی در قبال بحران بحرین" که فصل نهایی پژوهش می باشد، به دو قسمت تقسیم می گردد. در قسمت اول به مفهوم دکترین مسئولیت حمایت، عناصر مولفه ی آن و مبانی موضوعه ی دکترین مسئولیت حمایت اشاره شده و هم چنین لزوم واکنش جامعه ی بین المللی در قبال نقض های بشر دوستانه، جنایت علیه بشریت و نسل کشی در بحرین مطرح می شود که بر اساس آن دولت ها مکلف به واکنش در قبال دولت خاطی می باشد؛ زیرا تمام دولت ها در رعایت این قواعد دارای منفعت حقوقی می باشند. در قسمت دوم قابلیت اعمال دکترین مسئولیت حمایت در بحرین مورد بررسی قرار می گیرد. همان گونه که پیش از این رفت، دولت بحرین مسئولیت حمایت از مردم این کشور را به عهده دارد، لکن قادر نبوده و یا مایل نبوده است که از مردم این سرزمین حمایت نماید، بلکه خود ناقض حقوق بشر بوده است؛ لذا این مسئولیت به جامعه ی بین المللی منتقل می شود.

فصل اول: کلیات

در این فصل ابتدا پیشینه ای تاریخی از سرزمین بحرین بیان گردیده و سپس مروری اجمالی بر موقعیت جغرافیایی، موقعیت استراتژیک، جغرافیای انسانی و جنبش های سیاسی و اجتماعی این سرزمین خواهیم داشت. سپس به معرفی شورای همکاری خلیج فارس و به عربستان سعودی و امارات متحده ی عربی به عنوان دو عضو این شورا - که اقدام به مداخله ی نظامی در بحرین نموده اند- و چگونگی روابط این کشورها با بحرین می پردازیم.

۱-۱- آن چه باید درمورد بحرین بدانیم

کشور کوچک بحرین تاریخ دیرینه ای دارد. زندگی در این منطقه با وجود مشکلات مختلف، از گذشته های دور مورد توجه بوده است. آنچه که در پی می آید، مختصری از پیشینه ی تاریخی و موقعیت جغرافیایی، استراتژیک و انسانی این سرزمین و جنبش های سیاسی و اجتماعی آن است.

۱-۱-۱- پیشینه ی تاریخی سرزمین بحرین

۱-۱-۱-۱- از سلسله ی هخامنشی تا قاجار

پیشینه ی تمدن جزایر بحرین به ژرفای تاریخ می رسد. این مجمع الجزایر از قدیم الایام بخشی از امپراتوری ایران پیش از اسلام بوده است، ولی اعراب ساکن آن جزیره به علت دوری از شعاع عمل حکومت و نیروهای مرکزی ایران به طور مکرر مشکلات و دردهای زیادی برای حکومت مرکزی ایران ایجاد می کردند؛ بنابراین منطقه ی خلیج فارس را توأم با اغتشاش و آشوب و راهزنی ساخته بودند. تا این که شاپور دوم پادشاه ساسانی (ملقب به شاپور بزرگ و ذوالکثاف، ۳۰۹-۳۳۷ م) با قوای کامل و کشتی های متعدد جنگی به بحرین لشکرکشی و شورشیان را با شدت عمل سرکوب نمود. به نحوی که تا زمان سقوط دولت ساسانی به دست اعراب (۶۵۱ م) آرامش کاملی در آنجا برقرار بود.^۱

۱ اصغر جعفری ولدانی، بررسی تاریخی اختلافات مرزی ایران و عراق، (تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه، چاپ دوم، ۱۳۷۰)، ص ۳۱۰.